

PARTICULARITĂȚILE INVOCĂRII EXCEPȚIEI DE TARDIVITATE ÎN PROCESUL CIVIL DIN REPUBLICA MOLDOVA

Dumitru DUMITRAȘCU,
doctorand, USM, asistent
universitar, USARB

SUMAR

Forma judiciară reprezintă cea mai eficientă modalitate de apărare a drepturilor și intereselor legitime într-o societate democratică. Titularul unui drept subiectiv civil trebuie să aibă posibilitatea de a solicita concursul forței coercitive a statului în scopul restabilirii situației juridice încălcate. Însă, titularul unui drept trebuie să sesizeze instanța de judecată în intervalul termenului de prescripție extinctivă. După împlinirea acestui termen reclamantul nu va mai avea posibilitatea de a obține sprijinul statului în realizarea dreptului său. Având în vedere că întregul proces civil este guvernat de principiul disponibilității, împlinirea termenului de prescripție trebuie să fie invocată de către partea din proces pentru a obține respingerea acțiunii. În cadrul prezentului articol sunt examinate particularitățile invocării, condițiile și efectele pe care le generează excepția de tardivitate.

Cuvinte-cheie: *proces civil, prescripția extinctivă, obiecție material-juridică, excepție procesuală, dreptul la acțiune, dreptul subiectiv civil, excepția de tardivitate.*

Conținutul oricărui raport juridic civil este compus din două laturi: una activă, care reprezintă drepturile subiective civile, și alta pasivă, formată din obligațiile civile. În doctrina juridică [4, p.74] dreptul subiectiv civil este definit ca acea prerogativă, putere sau facultate recunoscută de legea civilă subiectului activ – persoana fizică sau juridică – în virtutea căreia acesta poate, în limitele dreptului și moralei, să aibă o anumită conduită, să pretindă o conduită corespunzătoare – să dea, să facă ori să nu facă ceva – de la subiectul pasiv și, în caz de nevoie, să ceară statului concursul forței coercitive. În majoritatea raporturilor juridice civile drepturile subiective civile se realizează

THE PARTICULARITIES OF RISING EXCEPTION OF TARDINESS IN THE CIVIL PROCESS FROM REPUBLIC OF MOLDOVA

SUMMARY

Judicial form is the most effective way to protect rights and interests in a democratic society. The holder of a subjective civil right must be able to request the help of the coercive force of the state in order to restore the legal situation that has been violated. However, the holder of a right must refer the matter to the court during the period of statute of limitations, after which the applicant will no longer be able to obtain the state's support for exercising his right. Since the entire civil process is governed by the principle of optionality, expiration of the statute of limitation must be invoked by the adverse in the process in order to obtain the rejection of the action. In this article, we examine the particularities of the invocation, the conditions and the effects that creates exception of tardiness.

Key-words: *civil process, statute of limitations, material objections, processual exception, right of action, subjective civil right, exception of tardiness.*

cu bună-credință, adică nefiind necesară intervenția statului. Însă, în viața socială apar și situații de încălcare sau neglijare a drepturilor subiective civile, titularul lor având, după cum putem observa și din definiția citată mai sus, posibilitatea de a solicita concursul forței coercitive a statului pentru restabilirea situației juridice încălcate.

În această ordine de idei, Constituția Republicii Moldova [8] stabilește în art.20 că orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Acest articol reprezintă blocul fondator al sistemului democratic, în care orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă în cazul lezării drepturilor sale [9, p.101]. Așadar, în momentul încălcării sau neglijării dreptului subiectiv civil sau al interesului legitim se naște dreptul la acțiune, dar acest drept nu este unul absolut, ci, de regulă, trebuie exercitat într-un anumit termen, în intervalul termenului de prescripție ex-

tinctivă. În acest sens, art.267 alin. (1) din Codul civil [6] precizează că prescripția extinctivă reprezintă termenul în interiorul căruia persoana poate să-și apere, pe calea intentării unei acțiuni în instanță de judecată, dreptul încălcat.

Prescripția extinctivă îndeplinește o funcție mobilizatoare, educativă, determinându-i pe titularii drepturilor să manifeste diligență pentru realizarea lor [2, p.112]. Curtea Supremă de Justiție a Republicii Moldova a menționat, într-o decizie [10], că termenul de prescripție în sine promovează securitatea juridică prin împiedicarea unei părți de a introduce o acțiune dincolo de o anumită dată, scopul termenelor de prescripție este îndreptat spre funcționarea normală a circuitului civil, sub aspectul asigurării stabilității ordinii de drept și a raporturilor patrimoniale deja existente.

Având în vedere că împlinirea prescripției extinctive îl decade pe reclamant din dreptul de a obține intervenția statului pentru soluționarea unui litigiu, în doctrină există discuții privitor la natura juridică a dreptului la acțiune, dacă acesta reprezintă o parte componentă a dreptului subiectiv civil sau este un drept autonom, distinct de dreptul subiectiv civil. Fără ca să ne referim la argumentele doctrinarilor în privința naturii juridice a dreptului la acțiune, menționăm că, din punctul nostru de vedere, dreptul la acțiune reprezintă un drept autonom, care nu se confundă cu dreptul subiectiv civil. Suplimentar, trebuie să specificăm că dreptul la acțiune are în componența sa două laturi sau două accepțiuni [16, p.130; 3, p.251-253; 13, p.253-254]: dreptul la acțiune în sens material (dreptul la admiterea acțiunii), care este un drept concret, personal, particular, ce conferă titularului său posibilitatea de apărare a dreptului subiectiv civil încălcat sau contestat prin pronunțarea unei hotărâri judecătorești favorabile și dreptul la acțiune în sens procesual (dreptul la intentarea acțiunii), ce presupune posibilitatea sesizării unei instanțe cu o cauză civilă, reprezintă un drept abstract, impersonal, general, imprescriptibil, ce aparține tuturor persoanelor.

Deci, prin prescripție extinctivă nu se stinge dreptul subiectiv civil al persoanei, ci dreptul la acțiune în sens material. Prescripția împlinită nu afectează existența dreptului subiectiv civil, ci, după cum s-a mai menționat, duce la stingerea dreptului la admiterea acțiunii, adică afectează posibilitatea obținerii unei hotărâri judecătorești favorabile. Ca suport normativ, aducem aici prevederile art. 281 din Codul civil. Potrivit acestui text de lege, executarea benevolă a obligației după expirarea termenului de prescripție extinctivă nu constituie un act lipsit de temei juridic. În plus, persoana care a executat obligația după expirarea

termenului de prescripție extinctivă nu are dreptul să ceară restituirea celor executate, chiar dacă, la data executării, nu cunoștea faptul expirării termenului de prescripție extinctivă. Așadar, acest text de lege ne permite să invocăm faptul că împlinirea termenului de prescripție extinctivă nu are ca efect stingerea sau încetarea existenței dreptului subiectiv civil, în realitate acest drept continuă să existe, însă titularul acestuia nu va putea întrebuința mijloace juridice ofensive de realizare a dreptului. Pe cale de consecință, el nu are nici dreptul de a cere executarea silită asupra bunurilor debitorului și nu are nici celelalte mijloace ofensive împotriva lui, este motivul pentru care se mai numesc și obligații „neînregistrate cu acțiune în justiție” [15, p.38].

Atât timp cât legiuitorul menține ca valabilă o obligație executată după termenul de prescripție, înseamnă că se recunoaște supraviețuirea dreptului subiectiv și după împlinirea prescripției, diferența fiind doar că el nu mai poate fi exercitat de titular, ci doar subiectul pasiv poate să-și îndeplinească de bunăvoie obligațiile [16, p.203].

În planul prescripției extinctive, stingerea dreptului material la acțiune nu atrage și stingerea dreptului procesual la acțiune, titularul dreptului subiectiv civil putând sesiza instanța și după împlinirea termenului de prescripție, ceea ce echivalează cu imprescriptibilitatea dreptului la acțiune în sens procesual [14, p.176].

Așadar, observăm și implicația instituției prescripției extinctive în cadrul procesului civil, acțiunea civilă prin care se urmărește valorificarea unui drept prescris va fi respinsă ca fiind depusă tardiv, legea sancționând pasivitatea reclamantului. În același timp, trebuie să menționăm că în corespundere cu disponibilitatea procesului civil, care constă în posibilitatea participanților la proces, în primul rând a părților, de a dispune liber de dreptul subiectiv material sau de interesul legitim supus judecării, precum și de a dispune de drepturile procedurale, de a alege modalitatea și mijloacele procedurale de apărare (art. 27 din Codul de procedură civilă [7]) și în conformitate cu art. 271 Cod civil, prescripția extinctivă nu operează de drept, ci numai la cererea persoanei în a cărei favoare a curs prescripția. Prin împlinirea termenului de prescripție se naște, *ope legis*, dreptul sau facultatea de a opune beneficiul prescripției împlinite, iar nu și constatarea stingerii înseși a dreptului la acțiune [17, p.2683]. După cum s-a mai menționat în doctrină [1, p.43-44], prescripția liberatorie nu conferă, aceluia care poate s-o invoce, decât **o excepție spre a opri acțiunea îndreptată contra lui.**

Prescripția extinctivă era până nu demult în în-

tregime reglementată numai de Codul civil, Codul de procedură civilă nici într-un fel nu se referea la invocarea prescripției extinctive. Așadar, art. 271 din Codul civil stipulează că invocarea împlinirii termenului de prescripție urmează a fi efectuată până la încheierea dezbaterilor în fond. În apel sau în recurs, prescripția poate fi opusă de îndreptățit numai în cazul în care instanța se pronunță asupra fondului. Considerăm că această soluție nu este una oportună și este contrară naturii juridice a prescripției extinctive, deoarece, în mod nejustificat, obligă instanța să cerceteze fondul cauzei pentru ca la sfârșit să constate că dreptul subiectiv este prescris și nu era necesar de examinat fondul cauzei, oricum pretențiile urmând a fi respinse.

Este demn de menționat faptul că, relativ recent, a fost publicată Legea nr. 17 din 05.04.2018 pentru modificarea și completarea unor acte legislative [11] care modifică esențial anumite instituții din cadrul Codului de procedură civilă. Acest act normativ, printre altele, completează Codul de procedură civilă cu art.186¹ cu denumirea marginală „*Excepția de tardivitate*”. Art.186¹ Codul de procedură civilă arată că cererile depuse în instanța de judecată peste termenul de prescripție extinctivă, a căror tardivitate a fost invocată de partea în proces, persoana în a cărei favoare a curs prescripția, creditorul persoanei, sau la cererea oricărei alte persoane care are interes legitim, la faza pregătirii cauzei pentru dezbateri, se examinează în fond doar după examinarea de către instanța de judecată a excepției de tardivitate.

În primul rând, trebuie să menționăm că au fost modificate condițiile de invocare a excepției de tardivitate, aceasta urmează a fi ridicată doar la faza pregătirii cauzei pentru dezbateri, dar nu până la încheierea dezbaterilor în fond, după cum specifică Codul civil. Prin urmare, avem o contradicție între prevederile Codului civil și Codului de procedură civilă privitor la invocarea excepției de tardivitate: în acord cu Codul civil aceasta se invocă până la încheierea dezbaterilor în fond, iar în conformitate cu Codul de procedură civilă – la faza pregătirii cauzei pentru dezbateri. Acest conflict de norme se soluționează având în vedere prevederile art.7 alin. (3) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative [12], care arată că în cazul în care între două acte legislative cu aceeași forță juridică apare un conflict de norme ce promovează soluții diferite asupra aceluiași obiect al reglementării, se aplică prevederile ultimului act normativ adoptat, aprobat sau emis. Astfel, invocarea excepției de tardivitate în procesul civil va urma să fie efectuată până la finalizarea pregătirii cauzei pentru dezbateri. În același timp, în scopul excluderii divergențelor dintre actele normative, propunem de

lege ferenda ca art. 271 Codul civil să aibă următorul cuprins: „Prescripția poate fi invocată numai de persoana interesată conform regulilor stabilite de Codul de procedură civilă”.

În al doilea rând, observăm că prin modificările operate a fost transformată natura juridică a mijlocului de apărare prin care se invocă prescrierea dreptului. Înainte ca să ne referim la acest aspect, trebuie să remarcăm faptul că excepția de tardivitate este, de regulă, un mijloc de apărare utilizat de către pârât în procesul civil. În general, pârâtul poate utiliza următoarele mijloace de apărare: obiecțiile material-juridice, excepțiile procesuale și acțiunea reconvențională. Așadar, până la operarea modificărilor menționate, pârâtul arăta că dreptul reclamantului este prescris sub aspect extintiv prin intermediul obiecției material-juridice, instanța urmând să se expună asupra acestei obiecții prin hotărâre. În acest context, în doctrină, pe bună dreptate, s-a susținut că obiecțiile material-juridice se referă la circumstanțele de fapt și de drept pe care se bazează reclamantul pentru a convinge instanța să nu admită acțiunea, astfel, invocarea pierderii termenului de prescripție este o obiecție material-juridică care poate să ducă la neadmiterea acțiunii, dacă instanța nu repune reclamantul în termen [3, p.265].

Însă, după modificările operate, considerăm că invocarea excepției de tardivitate nu va reprezenta o obiecție material-juridică, ci o excepție procesuală. În doctrina română [5, p.116], excepția procesuală este definită ca mijlocul procedural prin care, în condițiile legii, partea interesată, (...) sau instanța din oficiu, invocă, în cadrul procesului civil și fără a pune în discuție fondul dreptului, neregularități procedurale privitoare la compunerea și constituirea instanței, competența acesteia ori la procedura de judecată sau lipsuri referitoare la exercițiul dreptului la acțiune ori, dimpotrivă, aplicarea normelor legale referitoare la acestea, urmărind, după caz, declinarea competenței, amânarea judecării, refacerea unor acte, anularea, respingerea ori perimarea cererii. În privința modului de rezolvare a excepției procesuale, acesta se deosebește de obiecția material-juridică prin faptul că în privința obiecției materiale judecătorul se pronunță prin hotărâre judecătorească, în timp ce excepția procesuală este rezolvată prin intermediul încheierii susceptibile de recurs separat, în situația în care judecătorul admite excepția procesuală sau care poate fi contestată numai odată cu fondul, dacă judecătorul nu acceptă excepția. În susținerea punctului de vedere că excepția de tardivitate se invocă prin intermediul excepției procesuale, invocăm prevederile art.186¹ alin. (3) introdus în Codul de procedură civilă: „*Dacă nu se dispune repunerea în termenul de prescrip-*

ție și/sau se admite excepția de tardivitate, instanța de judecată respinge acțiunea ca fiind tardivă printr-o încheiere motivată, care poate fi contestată cu recurs”, iar alin. (5) al aceluiași articol arată că „dacă se dispune repunerea în termen și/sau excepția de tardivitate se respinge, instanța de judecată emite o încheiere motivată pasibilă de contestare odată cu fondul și continuă examinarea cauzei”.

Totodată, diferă și modalitatea de examinare a acestor două mijloace de apărare: obiecția material-juridică de prescriere a dreptului la acțiune (sau de tardivitate) nu împiedică analizarea celorlalte obiecții materiale și nici examinarea fondului cauzei; iar admiterea excepției procesuale de tardivitate va duce la respingerea acțiunii, fără ca instanța să mai analizeze celelalte obiecții materiale sau fondul cauzei. În acest sens, în doctrină s-a afirmat că instanța de judecată, odată ce stabilește că, într-adevăr, dreptul la acțiune este prescris, este împiedicată să cerceteze fondul dreptului [18, p.425].

În plus, apreciem că apărarea prin intermediul căreia se invocă prescrierea dreptului reprezintă acum o modalitate de apărare strict procedurală, devenind o instituție a dreptului procesual civil. După cum am menționat mai sus, prescripția extinctivă stinge dreptul la acțiune a titularului, pe când dreptul subiectiv civil continuă să existe, acesta nu încetează și nici nu se stinge. În această privință, reamintim că persoana care a executat obligația după expirarea termenului de prescripție extinctivă nu are dreptul să ceară restituirea celor executate. De vreme ce prescripția nu stinge dreptul subiectiv civil, care dănuie și după împlinirea termenului prevăzut de lege, ci numai dreptul la acțiune, această reglementare oferă argumentul legal de text pentru a considera că prescripția nu este o instituție a dreptului civil material, ci ea aparține dreptului procesual civil, natura sa juridică fiind procesuală [18, p.420]. Deci, admiterea excepției de tardivitate nu afectează dreptul subiectiv civil supus judecării, instanța constată doar că litigiul nu poate fi examinat și soluționat din cauza neexercitării dreptului la acțiune în termenul stabilit de lege.

Modificările operate au schimbat și cercul persoanelor ce au posibilitatea de a invoca prescrierea dreptului. Sub imperiul art. 271 Codul civil, respingerea acțiunii ca fiind tardivă era posibilă numai la cererea persoanei în a cărei favoare a curs prescripția, adică numai la cererea pârâtului. Deși, dacă interpretăm extensiv acest text de lege, atunci putem specifica că prin sintagma „la cererea persoanei în a cărei favoare a curs prescripția” se atribuie dreptul oricărei persoane care ar avea un interes legitim de a invoca prescrierea dreptului, cum ar fi, de exemplu, creditorii pârâtului. Însă, nu suntem de acord cu o astfel de interpretare

și considerăm că din prevederile art. 271 Codul civil reiese că cel îndreptățit de a invoca prescrierea dreptului va fi numai pârâtul. Iar sub imperiul art. 186¹ alin. (1) Cod de procedură civilă, se bucură de dreptul de a invoca excepția de tardivitate: partea în proces, persoana în a cărei favoare a curs prescripția, creditorul persoanei, sau oricare altă persoană care are interes legitim. În situația în care excepția de tardivitate este invocată nu de partea în proces, persoana care o invocă va avea calitatea de intervenient accesoriu (intervenientul care nu formulează pretenții proprii asupra obiectului litigiului) cu drepturile și obligațiile procedurale ale părții căreia i se alătură (art. 67-68 Cod de procedură civilă). Anticipând practici de implementare a acestor prevederi, considerăm că dacă un terț neimplicat în proces se consideră „oricare altă persoană care are interes legitim” și intenționează să invoce excepția tardivității unei acțiuni civile acceptate spre examinare în instanța de judecată, atunci trebuie mai întâi să solicite instanței de a fi acceptat în proces, măcar ca intervenient accesoriu, de partea pârâtului. Instanța are prerogativa de a nu-l accepta, situație în care excepția de tardivitate nu mai ajunge să fie examinată.

Odată cu invocarea excepției de tardivitate, partea împotriva căreia se invocă va putea solicita repunerea în termenul de prescripție. De regulă, excepția de tardivitate va fi ridicată împotriva reclamantului, dar se pot întâlni situații când această excepție se fie invocată împotriva pârâtului. Așadar, în ipoteza intentării acțiunii reconvenționale de către pârât, reclamantul (sau intervenientul accesoriu din partea reclamantului) va putea invoca excepția de tardivitate a acțiunii reconvenționale. Prin urmare, considerăm că propoziția a doua din cadrul art.186¹ alin. (1) Cod de procedură civilă care prevede: „Dacă reclamantul a solicitat repunerea în termenul de prescripție sau solicită repunerea la ridicarea excepției, instanța de judecată examinează excepția de tardivitate concomitent cu cererea de repunere în termen”, urmează a fi interpretat extensiv în sensul recunoașterii dreptului pârâtului de a solicita repunerea în termenul de prescripție la intentarea acțiunii reconvenționale. Mai mult decât atât, acțiunea reconvențională duce la re-poziționarea părților în proces, pârâtul inițial devine reclamant în propria acțiune reconvențională.

În concluzie: modificările adoptate de Parlamentul Republicii Moldova în ceea ce privește introducerea în Codul de procedură civilă a excepției de tardivitate vor crea condiții necesare întru examinarea promptă a multor categorii de cauze civile. Datorită transformării naturii juridice a mijlocului de apărare prin care este invocată prescripția dreptului la acți-

une: din obiecție material-juridică în excepție procesuală, instanța mai întâi va verifica temeinicia excepției de tardivitate și, dacă o va respinge, va trece la examinarea fondului cauzei. Respectiv, admiterea acestei excepții de tardivitate va avea ca efect respingerea acțiunii ca fiind tardivă, ceea ce se dispunea, conform vechilor reglementări, numai după examinarea cauzei în fond. Aparent, o consecință negativă a acestor modificări ar fi că partea interesată va fi obligată să invoce excepția de tardivitate numai în faza pregătirii cauzei pentru dezbateri sub sancțiunea decăderii, astfel această posibilitate fiind limitată în timp, în comparație cu vechile reglementări, când invocarea prescripției dreptului putea fi efectuată până la încheierea dezbaterilor în fond. Totuși, apreciem că această limitare va disciplina părțile în proces și va asigura examinarea echitabilă a cauzelor civile.

Referințe bibliografice:

- Alexandresco D. *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român. Tomul XI (Prescripția)*. București: Atelierele grafice SOCEC & Co., 1915. 696 p.
- Bacaci A. *Excepțiile de procedură în procesul civil*. Cluj-Napoca: Dacia, 1983. 247 p.
- Belei E. ș.a. *Drept procesual civil. Partea generală*. Chișinău: Editura Lexon-Prim, 2016. 464 p.
- Beleiu G., Nicolae M., Trușcă P. *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*. București: Universul Juridic, 2001. 584 p.
- Ciobanu V.M. *Tratat teoretic și practic de procedură civilă. Vol. II*. București: Editura Național, 1997. 733 p.
- Codul civil al Republicii Moldova. Nr. 1107 din 6 iunie 2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 82-86/661.
- Codul de procedură civilă al Republicii Moldova. Nr. 225 din 30 mai 2003. Republicat în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr. 130-134/415.
- Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 1.
- Constituția Republicii Moldova: comentariu / coord. de proiect: Klaus Sollfrank*. Chișinău: Arc, 2012. 576 p.
- Decizia Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ lărgit al CSJ din 27.04.2016. Dosarul nr. 2rac-162/16. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=27920 (vizitat 25.03.2018);
- Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative. Nr. 17 din 05 aprilie 2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 142-148/277. În vigoare din 01.06.2018.
- Legea cu privire la actele normative. Nr. 100 din 22 decembrie 2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 7-17/34. În vigoare din 12.07.2018.
- Leș I. *Tratat de drept procesual civil. Vol. 1*. București: Universul Juridic; 2014. 978 p.
- Nicolae M. *Tratat de prescripție extinctivă*. București: Universul Juridic, 2010. 1288 p.
- Pop L., Popa I.F., Vidu S.I. *Tratat elementar de drept civil: Obligațiile*. București: Universul Juridic, 2012. 896 p.
- Suciu A. *Excepțiile procesuale în noul Cod de procedură civilă*. București: Universul Juridic, 2016. 600 p.
- Terzea V. în Baias Fl.A., Chelaru E., Constantinovici R., Macovei I. (coord.). *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*. Ediția a II-a. București: C.H. Beck, 2014. 2960
- Vasile A. *Excepțiile procesuale în noul Cod de procedură civilă*. București: Editura Hamangiu, 2013. 465 p.

